

ЕЛЕМЕНТИ СПАДКОЄМНОСТІ ТА НОВІ ЕЛЕМЕНТИ МІЖ СИНАЙСЬКИМ ЗАПОВІТОМ І ЗАПОВІТОМ З АВРААМОМ

ELEMENTE DE CONTINUITATE ȘI ELEMENTE NOI ÎNTRE LEGĂMÂNTUL DE LA SINAI ȘI LEGĂMÂNTUL CU AVRAAM

У цій статті, яка має назву «Елементи спадкоємності та нові елементи між Синайським заповітом і заповітом з Авраамом», ми маємо на меті проаналізувати кілька Старозавітних текстів, щоб отримати загальне уявлення про обидва заповіді. Відразу зазначимо, що тема завіту як богословська тема розвивається в Старому Завіті, в різних формах, з різними особами, з різними нюансами, доповненнями і вдосконаленнями. Заповіт Бога з Авраамом служить основою не тільки для Мойсеевого, але й для Нового Завіту. Обидва завіти представлені зі своїми спільними і новими елементами, які з'являються в Божому завіті з народом Ізраїлю. Структура доповіді складається з представлення завітів – з Авраамом і на Синаї, а потім представлення елементів цих завітів.

În această lucrare care este intitulată „Elemente de continuitate și elemente noi între legământul de la Sinai și legământul cu Avraam”, ne propunem să analizăm mai multe texte din Vechiul Testament pentru a avea o privire de ansamblu asupra ambelor legăminte. Remarcăm încă de la început faptul că legământul ca temă teologică se dezvoltă peste tot în Vechiul Testament, sub diferite forme, cu diferite persoane, și cu diferite nuanțe, adăugiri și îmbunătățiri. Legământul lui Dumnezeu cu Avraam slujește ca fundament nu numai pentru legământul Mozaic, dar și pentru legământul cel Nou. Sunt prezentate cele două legăminte cu elementele lor cele comune și cele noi care apar în legământul lui Dumnezeu cu poporul lui Israel. Structura lucrării va urmări o prezentare a legămintelor, cel cu Avraam și cel de la Sinai, și apoi sunt prezentate elementele legămintelor.

Cuvinte cheie: Legământ, Sinai, Avraam, Vechi Cont, acord, națiunea Israelului.

In this article entitled Elements of Continuity and New Elements between the Sinai Covenant and the Abrahamic Covenant, we aim to analyze several texts from the Old Testament in order to have an overview of both covenants. We note from the outset that covenant as a theological theme is developed everywhere in the Old Testament, in different forms, with different persons, with different nuances, additions, and refinements.

God's covenant with Abraham serves as the basis not only for the Mosaic covenant, but also for the New Covenant. The two covenants are presented together with their common and new elements that appear in God's covenant with the people of Israel. The structure of the article will follow the presentation of the covenants, the covenants with Abraham, and the covenants at Sinai, and then the elements of the covenants will be presented.

Key words: Covenant, Sinai, Abraham, Old Testament, agreement, nation of Israel.

Actualitatea. Legămintele din Biblie sunt semnificative deoarece ele dezvăluie caracterul lui Dumnezeu și planul Său pentru umanitate. Ele demonstrează credincioșia Lui, dragostea Lui și dorința Lui de a fi într-o relație cu poporul Său. Legămintele dezvăluie, de asemenea, consecințele neascultării și binecuvântările ascultării. Deși legămintele din Biblie au fost făcute cu anumite persoane și grupuri din istorie, ele au încă relevanță pentru noi astăzi. Principiile și promisiunile legămintelor încă se aplică pentru noi și putem învăța din ele. Legămintele ne învață despre caracterul lui Dumnezeu și despre dorința Lui de a fi într-o relație cu noi. Ele ne amintesc de consecințele neascultării și de binecuvântările ascultării. De asemenea, ele ne arată spre Isus Hristos și noua relație pe care o putem avea cu Dumnezeu prin El.

Scopul articolului: este să analizăm acele texte din VT, care ne ajută să înțelegem care au fost elementele care, începând să apară în încheierea legământului cu Avraam își găsesc continuarea în legământul de la Sinai. La fel să ne uităm și la textele care prezintă o serie de noi elemente întâlnite doar în legământul de la Sinai.

Cuvinte cheie: legământ, contract, acord, alianță, ritual, două părți, legământul mozaic, binecuvântare, credință, Vechiul Testament, jurământ, promisiune, legea, circumcizia, jertfă, cartea legământului.

Prezentarea materialului de bază. Atunci când vorbim de legământ, este vorba despre un contract sau un acord între două părți, prin care ambii se angajează reciproc să facă anumite acțiuni în folosul celeilalte părți¹. Cuvintele cheie folosite în Biblie pentru legământ sau o alianță sunt ebr. *berît* și gr. *diatheke*. Primul termen *berît* se referă în mod special la actul sau ritualul încheierii unui legământ, iar *diatheke* care este traducerea greacă (LXX) a aceluiași termen din VT și care mai târziu a fost preluat în NT are sensul de *testament*.² Vorbim de relații încheiate între două părți, și cuvântul de bază care se întâlnește peste tot în Scriptură și care definește aceste relații este „credincioșia”, care are loc în contextul unei prietenii veșnice. Tratatate de încheiere a legămintelor la popoarele din Orientul antic se desfășurau diferit și sub diferite forme. Însă era ceva comun la fiecare popor; William D. Barrick ne prezintă structura legământului mozaic așa cum este întâlnit în cartea Exod 19-23: prologul istoric (19:1-4), preambulul (19:5-6), stipulațiile (20:3-23:19), citirea publică (24:4-7), binecuvântări și blesteme (23:20-23)³.

În Vechiul Testament cuvântul „legământ” este folosit atât cu sens obișnuit între oameni, cât și cu sens teologic⁴. O analiză mai profundă a fiecăruia dintre legămintele ne va permite să vedem că de fiecare dată când este inițiat un legământ, totdeauna se are în vedere beneficiul omului. Când Scriptura vorbește despre legământ, vorbește despre inițiativa pe care o i-a Dumnezeu de a face un legământ cu o persoană, sau un popor, și în caz de ascultare și supunere Dumnezeu promite mari binecuvântări⁵.

Încă de la început, până să fi existat vreun vocabular tehnic cu privire la intrarea în legământ, Dumnezeu face promisiunea de a intra într-o relație cu Avraam, prin care acesta să fie și să facă pentru Avraam ceva ce urma să aducă mari beneficii, în primul rând lui, dar și tuturor națiunilor⁶.

Dumnezeu se leagă pe sine cu Avraam și cu urmașii lui „*Voi încheia un legământ veșnic cu tine și cu urmașii tăi după tine, pentru toate generațiile care vor urma, pentru a fi Dumnezeul tău și al urmașilor tăi după tine*” (Gen. 17:7 NTR). Nicăieri nu găsim un alt text care atât de deschis să descrie această relație atât de aproape cu care se leagă Dumnezeu de Avraam și de urmașii săi.

Datorită credinței lui Avraam, Dumnezeu a extins legământul. Dacă cu ceva timp în urmă Dumnezeu îi promisese lui Avraam că sămânța lui avea să stăpânească țara și să devină un popor mare. Acum Dumnezeu promite că Avraam însuși va umbla de la un colț la altul al țării și că urmașii lui vor fi fără număr „*ca pulberea pământului*” (Gen. 13.16-17)⁷. Este important să marcăm faptul că legământul lui Dumnezeu cu Avraam este amânat până la cap. 15 din Geneza, și apoi este reînnoit și completat (cap. 17)⁸. Lucrurile de bază a acestui legământ au fost prezentate în Gen. 12:1-3, acolo Dumnezeu se prezintă lui Avraam și îi cere să iasă din țara sa, și îi promite că din el va face un popor mare.

¹ Walter A. Elwell (Ed.), *Dicționar evanghelic de teologie*, trad. Oradea, Cartea Creștină, 2012, P. 684.

² Douglas J.D. (red), *Dicționar Biblic*, trad. Liviu T. Persy, John Tipei, ed. a-5-a, Oradea, Cartea Creștină, 2015, P. 862.

³ William D. Barrick, *The Mosaic Covenant, The Master's Seminary Journal*, 10/2, Fall 1999, p.218, nr. 17, citat de Ciprian Flavius Terinte, Noțiunea de Legământ în revelația biblică vechitestamentară (II), în *Pleroma*, anul VII nr. 4, 2005, P. 32.

⁴ Walter A. Elwell (Ed.), *Tyndale Bible Dictionary*, trad. rus. Rybakov O.A., Sankt-Peterburg, Biblia dlya Vseh, 2005, P. 475.

⁵ Geoffrey, W. Bromiley. *The International Standard Bible Encyclopedia*, volume one: A-D. – Grand Rapids, Michigan, 1979. P. 790. pământului.

⁶ Walter C. Kaiser Jr., *Spre Teologia Vechiului Testament*, trad. dr. Otniel Vereș, Oradea, Făclia, 2014, P. 113.

⁷ Richard R. Losch, *Dicționar enciclopedic de personaje biblice*, trad. Raluca Mirăuță, Oradea, Casa Cărții, 2014, P. 61.

⁸ Silviu Tatu, *Dumnezeu a vorbit în vechime prin profeți*, Oradea, Societatea Biblică din Romania, 2007, P. 56.

La încheierea legământului cu Avraam, după 14 ani de la sosirea lor în Canaan⁹, pe lângă condiția de a umbla înaintea lui Dumnezeu, a fost adăugată și porunca „tăierii împrejur”. Circumcizia a dat sens legământului. Semnul circumciziei pentru toți bărbații demonstra faptul că ei au loc în legământ, și ca urmare în planul mare a lui Dumnezeu ca prin ei binecuvântările să se extindă peste toate națiunile.

La fel este important de remarcat faptul că tot în cap. 17 din Geneza, pe lângă aceea că Avraam primește porunca de a circumcide pe orice copil de parte bărbătească, Dumnezeu le schimbă numele, Avram este transformat în Avraam, iar Sarai în Sara. Legământul a stabilit o relație între Avraam și Dumnezeu și a indicat, de asemenea, o binecuvântare viitoare – descendenților lui Avraam.

Dacă ar fi să concluzionăm am putea să afirmăm că toate promisiunile, și noțiunile care sunt cuprinse între promisiunile lui Dumnezeu și încheierea legământului le putem împărți în trei mari categorii. Prima categorie vizează țara și pe Avraam. Avraam urma să devină tatăl al unui mare popor, care urma să intre în stăpânirea țării promise. Multe popoare atât evrei cât și neevrei vor ieși din Avraam, va căpăta un nume care va fi cunoscut atât între evrei, dar și între musulmani și între alte popoare. A doua categorie se referă la seminția lui Avraam. Poporul lui Israel urma să devină puternic și mare la număr. A treia categorie viza toate națiunile pământului. Neevreei care îl vor binecuvânta pe Israel vor primi mari binecuvântări, iar cei ce îl vor blestema vor fi blestemați.

Legământul Mozaic este interpretat de unii teologi ca o reînnoire și o prelungire a vechiului legământ dintre Avraam și Dumnezeu¹⁰. Încheierea legământului de la Muntele Sinai joacă un rol important în istoria Israelului. Acest legământ a fost formulat pentru a consolida relația dintre Dumnezeu și poporul Său ales, Israel. Înainte ca legământul să fie încheiat, poporul evreu a fost eliberat de robia egipteană, cel mai mare act din istorie prin care Dumnezeu intervine pentru a-și elibera poporul. Israel a ajuns la Muntele Sinai și acolo Dumnezeu a invitat poporul, prin Moise, să încheie un legământ cu El. Oferta legământului a fost însoțită de o făgăduință divină: „*Veți fi cu Mine o împărăție de preoți și un neam sfânt*” (Exod 19:6). Era o promisiune de privilegii incredibile; toți oamenii au fost chemați să reprezinte celelalte popoare ale lumii în fața

Dumnezeului universului¹¹.

Acest moment din planul lui Dumnezeu este extrem de important, legământul a determinat în continuare dezvoltarea planului lui Dumnezeu. Dumnezeu a ales pe Israel, l-a făcut un popor, și toate acestea doar pentru că Dumnezeu l-a iubit și a vrut să-l scoată în evidență printre alte popoare. Planul său de legământ pentru Israel a fost să facă din ei „o împărăție de preoți și un popor sfânt”. Cu toate acestea, înainte de a dezvălui planul, Dumnezeu a subliniat o condiție:

„dacă”. Tot ce ar trebui să facă Israel ar fi trebuit să fie credincios lui Dumnezeu. În cadrul legământului, Dumnezeu se adresează către poporul Său și îi îndeamnă să-I rămână credincioși și să trăiască conform principiilor Sale¹².

Israel a primit Legea care le spunea cum să trăiască, cum să-L iubească pe Dumnezeu și cum să slujească poporul. Înainte de a intra în legământ, termenii legământului au fost prezentați poporului. După ce au auzit condițiile, tot poporul au acceptat cerințele lui Dumnezeu și numai după aceea au intrat în legământ (Exod 24.1-6). În Ex. 20:1-17 sunt expuse cerințele legământului, iar în 24:3-8 legământul este ratificat printr-o ceremonie solemnă¹³; jurământul a fost reafirmat, poporul a jurat că vor fi credincioși supuși și ascultători de Dumnezeu, și a fost încheiat prin jertfirea animalelor și prin actul stropirii sângelui peste altar și peste popor.

Când ne uităm la felul cum a fost acest legământ, și la formula lui, putem să observăm ceea ce spune Dumnezeu poporului Său: în primul rând mesajul conține promisiunea: «Eu voi fi Dumnezeul vostru»; și conține de asemenea și un privilegiu mare pentru popor: Vă voi lua ca popor al Meu» (Ex. 6:6-8).

⁹ Silviu Tatu, *O patrie nouă și un neam mare*, ediția a 2-a, Oradea, Scriptum, București, Pleroma, 2019, P. 217.

¹⁰ Geoffrey Wigoder, *Enciclopedia Iudaismului*, trad. Radu Lupan și George Weiner, București, Hasefer, 2016, P. 388.

¹¹ Walter A. Elwell (Ed.), *Tyndale Bible Dictionary*, trad. rus. Rybakov O.A., Sankt-Peterburg, Biblia dlya Vseh, 2005, P. 477.

¹² Geoffrey Wigoder, *Enciclopedia Iudaismului*, trad. Radu Lupan și George Weiner, București, Hasefer, 2016, P. 389.

¹³ William Sanford, *Old Testament Survey*, Michigan, Grand Rapids, 1989, P. 144.

După cum afirmă Martins Elmer formula are în vedere în principal oamenii; nu un individ, ci o comunitate. Chiar și legământul cu Noe este, în esență, un legământ cu familia umană «Iată, voi încheia legământul Meu cu tine și cu urmașii tăi după tine» (Ex. 9.9)¹⁴. De-a lungul istoriei Vechiului Testament, nu un individ, ci un grup de oameni, au început să fie în centrul atenției. Chiar și legământul cu Avraam, acesta l-a acoperit nu numai pe Avraam, ci se referea la toți descendenții săi. Formula și esența sa consta în aceea că Dumnezeu vrea să dezvolte relații atât cu o singură persoană, așa cum a fost cu Adam, Avraam, cât și cu o întreagă comunitate de oameni, așa cum a fost cu Israel.

Elementele de continuitate. Sunt multe elemente comune care au stat la baza încheierii legămintelor. Legământul încheiat de Dumnezeu cu poporul lui Israel, la Sinai, sub nici o formă nu l-a anulat pe cel precedent, ci dimpotrivă se construiește pe el, cu completări.

Credința este elementul care este întâlnit în ambele legăminte. După cum susține Prof. Tatu în cazul lui Avraam dar și în cazul legământului mozaic credința este solicitată și reprezintă elementul prin care dreptatea lui Avraam poate fi asemănată cu cea garantată israeliților în timpul plăgilor (Exod 4:31 cf. Gen. 15:6)¹⁵. Avraam l-a crezut pe Dumnezeu, l-a crezut la început, atunci când l-a chemat, și l-a crezut acum când nu era sigur de viitorul său (Gen. 15). Philip Eveson afirmă că credința lui Avraam a fost manifestată prin ascultare de Dumnezeu¹⁶, chiar dacă nu înțelegea toate lucrurile, Avraam a crezut pe Dumnezeu.

Avraam și seminția lui au primit de la Dumnezeu obligația de a ține legământul. Ca semn, fiecare membru de parte bărbătească trebuia să fie circumcis (Gen. 17:10), și oricine nu era circumcis trebuia să fie nimicit din poporul Său¹⁷. Circumcizia urma să fie semnul legământului, un semn de identificare a tuturor celor care au intrat în legământ, și care urmau să intre și, prin urmare, să aibă parte de privilegiile legământului. Legea nu a interzis ci a continuat și a întărit circumcizia (Lev. 12:3). După cum a afirmat Dyrness, circumcizia mai este și primul semn al reciprocității în legământ¹⁸. Circumcizia a devenit obligatorie pentru toți evreii, dar și pentru neamurile care doreau să facă parte din poporul Israel.

Când Dumnezeu l-a chemat pe Avraam, una din promisiunile pe care le-a făcut lui a fost că o să-i dea în stăpânire țara Canaan. Avraam a străbătut țara de la nord la sud împreună cu toată familia, cu slujitorii și robii pe care îi avea (Gen. 12:5-6). Această călătorie a lui Avraam simboliza, de fapt, luarea în posesiune a țării. El a călătorit prin Canaan ca și cum țara ar fi fost a lui. Eveson susține că acest gest, de fapt, este un gest profetic pentru vremea când poporul Israel avea să ia în stăpânire țara întreagă, din mâinile canaaniților¹⁹. Promisiunea țării se repetă în (12:7), Dumnezeu îl încurajează și îl întărește pe Avraam. Promisiunea țării era strâns legată de seminția lui Avraam, și aceste două aspecte predomină în cartea Geneza. Iar în următoarele cărți scrise de Moise vedem cum această seminție devine un popor, și mai târziu în frunte cu Iosua, poporul primește în stăpânire țara, aceasta fiind dovada cea mai vizibilă a faptului că Dumnezeu își ține promisiunile.

Găsim asemănări și în ritualul încheierii legămintelor. După cum susțin unii cercetători, când era adusă jertfa, o parte era arsă pe altar pentru Dumnezeu, iar cealaltă parte era mâncată la masa legământului. Atât în Geneza 15 cât și în Exod 24 putem să urmărim aceste asemănări în ce privește acest ritual al încheierii legământului. Exod 24 descrie procedura încheierii legământului. După cum afirmă Dicționarul biblic, această descriere are un iz antic²⁰. Are loc aducerea de jertfă ca simbol al pecetluirii legământului, sângele este împărțit în două, o parte este stropită pe altar, și cu o altă parte este stropit poporul.

¹⁴ Martins Elmer, *God's Design*, trad. rus., Sankt-Peterburg, Biblia dlya vseh, 1995, P. 63.

¹⁵ Silviu Tatu, *Dumnezeu a vorbit în vechime prin profeți*, Oradea, Societatea Biblică din România, 2007, P. 57.

¹⁶ Philip Eveson, *Cartea Originilor, Geneza explicată pe înțelesul tuturor*, trad. Dorin Pantea, Oradea, Făclia, 2005, P. 202.

¹⁷ William Dyrness, *Teme ale teologiei Vechiului Testament*, trad. Ruben Ologeanu, Cluj-Napoca, Logos, 2010, P. 128.

¹⁸ William Dyrness, P. 128.

¹⁹ Philip Eveson, *Cartea Originilor*, P. 202-203.

²⁰ Douglas J.D., *Dicționar biblic*, trad. Livius T. Percy, John Tipei, ed. a 5-a, rev., Oradea, Cartea Creștină, 2015, P. 864.

Obligații și cerințe găsim atât în legământul cu Avraam cât și în legământul de la Sinai. Când ne uităm la legământul încheiat cu Avraam, vedem că obligațiile sunt reciproce. Dumnezeu benevol se obligă să facă ceva pentru Avraam și pentru urmașii lui, dar și Avraam acuma este obligat să facă ceva pentru Dumnezeu. Mai întâi Dumnezeu îi cere lui Avraam: „...*Ieși din țara ta, dintre rudeniile tale și din casa tatălui tău și vino în țara pe care ți-o voi arăta*” (Gen. 12:1), iar când legământul este repetat și întărit (Gen. 17:1) Dumnezeu îi cere lui Avraam „...*Umblă înaintea Mea, și fii fără pată*”. Aceste cuvinte erau să arate cum trebuie să fie o relație de legământ. A avea părtășie cu Dumnezeu însemna să trăiești în prezența Lui, iar după cum El este sfânt, toți cei care î-L cunosc trebuie să se sfințească²¹. Aceleași responsabilități cad și asupra poporului lui Israel. Încă din Exod 19:5-6, găsim întâlnite promisiunile de se leagă Dumnezeu, dar și obligațiile care cad asupra poporului. Dumnezeu cere ca poporul să asculte de poruncile Sale. Expresia «*veți asculta*» (v.5) are rolul de a sublinia condiția de care depinde împlinirea promisiunii²². Dumnezeu le promite că o să-i binecuvânteze, dar în schimb El cere de la ei ascultare.

Elementele noi. Ambele legăminte au atât elemente comune cât și elemente specifice fiecăruia. Relația de legământ între Dumnezeu și poporul Său Israel diferă de relația de legământ între Dumnezeu și Avraam prin faptul că Israel ca și parte a legământului se leagă de obligații prin jurământ. Legămintele diferă radical atât ca formă, cât și ca funcție. În legământul avraamic Dumnezeu se pune sub jurământ, legat de promisiuni irevocabile către Avraam și urmașii lui. În legământul de la Sinai Israelul depune jurământul, iar obligația este ascultarea de prevederile legământului²³.

Cartea legământului apare doar în cazul legământului mozaic. Codul legislativ din Exodul 20-23 este cunoscut drept „Cartea Legământului” și este, probabil, după cum afirmă Walton, cel mai vechi exemplu de lege cazuistică din Biblie²⁴. Legile scrise în „Cartea Legământului” sunt diferite de poruncile scrise în „Decalog”. Ca exemplu putem să ne uităm la Exod 24:7 unde ni se spune că acestea au fost scrise pe pergament și nu gravate în piatră²⁵. În (24:4) găsim că ele au fost scrise de Moise așa cum îi poruncise Domnul. Legea în cadrul legământului forma viața de zi cu zi a lui Israel.

Un alt element care apare nou în legământul care a fost încheiat la Muntele Sinai este *Sabatul*. Sabatul este semnul legământului între Dumnezeu și poporul Israel (Ex. 31:12-17). Ținerea Sabatului era obligatorie pentru tot poporul, iar încălcarea era penalizată cu moartea. Acesta era un semn că Dumnezeu l-a separat pe Israel și l-a sfințit (Ex. 31:13). Iar a nu ținea Sabatul era echivalent cu încălcarea legământului. Un alt aspect important pe care îl întâlnim în ținerea Sabatului spre deosebire de circumcizie care de altfel este și ea semnul legământului cu Avraam, este faptul că nu-i un act singular, ci o atitudine ce trebuia menținută constant și exprimată periodic în acțiune²⁶.

Legământul pe care Dumnezeu l-a încheiat cu poporul Israel la Sinai diferă de legământul încheiat cu Avraam și prin faptul că, de data aceasta, mica familie a lui Iacov este transformată într-un popor mare. Nu este un singur om, ci deja un popor întreg, o nouă structură socială.

Coborându-se pe Muntele Sinai, Dumnezeu a proclamat cele zece porunci, ca și Constituție, bază a legământului Său, care urma să fie încheiat cu poporul Israel. Văzând evenimentele de la munte, poporul s-a înspăimântat, și s-au retras; au stat departe (Ex. 20:18). Decalogul cuprinde un loc deosebit în Legea lui Moise. Cele 10 porunci au fost scrise de Însuși Dumnezeu pe două table de piatră (Exod 32:16), scrise cu degetul Său (31:18).

Legământul care a fost încheiat cu poporul lui Israel la Sinai, a pus limite la unele prevederi care erau în legământul pe care Dumnezeu l-a încheiat cu Noe (Gen. 9:3). A fost interzis folosirea cărnii

²¹ Walter A. Elwell (Ed.), *Tyndale Bible Dictionary*, trad. rus. Rybakov O.A., Sankt-Peterburg, Biblia dlya Vseh, 2005, P. 477.

²² John D. Currid, *Comentariu asupra cărții Exodul*, vol. II, capitolele 19-40, trad. Dorin Pantea, Oradea, Făclia, 2003, P. 15.

²³ William Sanford, *Old Testament Survey*, Michigan, Grand Rapids, 1989, P. 144.

²⁴ John H. Walton, *Comentariu cultural-istoric al Vechiului Testament*, trad. Silviu Tatu, Luca Crețan, Romana Cuculea, Oradea, Casa Cărții, 2016, P. 103

²⁵ John D. Currid, *Comentariu asupra cărții Exodul*, P. 55.

²⁶ John H. Walton, P. 122.

unor animale. A fost dată o listă de animale și de viețuitoarele mării care le erau permise evreilor să le consume, și tot așa l-i s-a prezentat o listă cu animale care le era interzis să le mănânce.

Concluzia. Ajungând la finalul lucrării putem să afirmăm că legămintele care au fost făcute de Dumnezeu cu Avraam și cu poporul Israel la Sinai nu se exclude unul pe celălalt, ci mai degrabă ele se construiesc unul pe celălalt cu diferite adăugiri. Dacă în legământul cu Avraam întâlnim mai multe promisiuni pe care le face Dumnezeu, în legământul de la Sinai acestor promisiuni se adaugă un sir mare de legi pe care poporul trebuie să le respecte.

Făcând analiza textelor biblice am putut să urmărim elementele care continuă în încheierea ambelor legăminte. Acele elemente de bază cum ar fi: credința, țara, circumcizia, obligațiile părților – până și ritualul încheierii legămintelor le găsim că încep la Avraam și continuă în legământul de la Sinai. Poporul lui Israel au fost obligați să respecte legământul cu toate aspectele lui. Circumcizia care la început a fost semnul legământului între Dumnezeu și Avraam, acum devine o obligație pentru tot poporul lui Israel, la fel devine și ușa prin care și neamurile puteam să facă parte din poporul lui Dumnezeu.

Analiza textelor din cartea Exodul ne-a permis să vedem și acele elemente care apar nou în legământul de la Sinai. De data aceasta ca semn al legământului apare „sabatul”. Poporul este chemat să respecte Sabatul ca și semn al legământului încheiat la Sinai. Poporul se leagă prin jurământ, și obligația lor este să asculte de legământ. Tot ce Dumnezeu a vorbit poporului a fost scris de Moise în Cartea Legământului, și mai apoi citit în fața poporului. Acest legământ a pus limite în consumul în mâncare a unor categorii de animale care în legământul lui Dumnezeu cu Noe erau permise. Și ultimul aspect pe care îl întâlnim nou în acest legământ este faptul că de data aceasta legământul este încheiat nu cu o persoană dar cu un popor întreg.

Lista literaturii folosite:

1. Douglas J.D., *Dicționar biblic*, trad. Livius T. Percy, John Tipei, ed. a 5-a, rev., Oradea, Cartea Creștină, 2015, P. 864.
2. Geoffrey Wigoder, *Enciclopedia Iudaismului*, trad. Radu Lupan și George Weiner, București, Hasefer, 2016, P. 388.
3. Geoffrey, W. Bromiley. *The International Standard Bible Encyclopedia*, volume one: A-D. – Grand Rapids, Michigan, 1979. P. 790.
4. John D. Currid, *Comentariu asupra cărții Exodul*, vol. II, capitolele 19-40, trad. Dorin Pantea, Oradea, Făclia, 2003, P. 15.
5. John H. Walton, *Comentariu cultural-istoric al Vechiului Testament*, trad. Silviu Tatu, Luca Crețan, Romana Cuculea, Oradea, Casa Cărții, 2016, P. 103.
6. Martins Elmer, *God's Design*, trad. rus., Sankt-Peterburg, Biblia dlya vseh, 1995, P. 63.
7. Philip Eveson, *Cartea Originilor, Geneza explicată pe înțelesul tuturor*, trad. Dorin Pantea, Oradea, Făclia, 2005, P. 202.
8. Richard R. Losch, *Dicționar enciclopedic de personaje biblice*, trad. Raluca Mirăuță, Oradea, Casa Cărții, 2014, P. 61.
9. Silviu Tatu, *Dumnezeu a vorbit în vechime prin profeți*, Oradea, Societatea Biblică din Romania, 2007, P. 56.
10. Silviu Tatu, *O patrie nouă și un neam mare*, ediția a 2-a, Oradea, Scriptum, București, Pleroma, 2019, P. 217.
11. Walter A. Elwell (Ed.), *Dicționar evanghelic de teologie*, trad. Oradea, Cartea Creștină, 2012, P. 684.
12. Walter A. Elwell (Ed.), *Tyndale Bible Dictionary*, trad. rus. Rybakov O.A., Sankt- Peterburg, Biblia dlya Vseh, 2005, P. 475.
13. Walter C. Kaiser Jr., *Spre Teologia Vechiului Testament*, trad. dr. Otniel Vereș, Oradea, Făclia, 2014, P. 113.
14. William D. Barrick, *The Mosaic Covenant*, *The Master's Seminary Journal*, 10/2, Fall 1999, P.218, nr. 17, citat de Ciprian Flavius Terinte, *Noțiunea de Legământ în revelația biblică vechitestamentară (II)*, în *Pleroma*, anul VII nr. 4, 2005, P.32.
15. William Dyrness, *Teme ale teologiei Vechiului Testament*, trad. Ruben Ologeanu, Cluj- Napoca, Logos, 2010, P. 128.
16. William Sanford, *Old Testament Survey*, Michigan, Grand Rapids, 1989, P. 144.
17. William Sanford, *Old Testament Survey*, Michigan, Grand Rapids, 1989, P. 144.

References:

1. Douglas J.D., Bible Dictionary, trans. Livius T. Percy, John Tipei, ed. 5th, rev., Oradea, Cartea Creștina, 2015, p. 864.
2. Geoffrey Wigoder, Encyclopedia of Judaism, trans. Radu Lupan et George Weiner, Bucharest, Hasefer, 2016, p. 388.
3. Gaufridus, W. Bromiley. Biblia Sacra Vulgatae Editionis, volumen unum: A-D. – Grand Rapids, Michigan, 1979. p. 790.
4. IOANNES D. CURRIDUS, Commentarius in Exodum, Tomus II, cap. 19-40, trans. Dorin Pantea, Oradea, Faclia, 2003, p. 15.
5. John H. Walton, Commentarius culturalo-Historicus in Vetus Testamentum, trans. Silviu Tatu, Luca Crețan, Romana Cuculea, Varadini, Casa Cartii, 2016, p. 103.
6. Martins Elmer, Design, trans. rus., Sankt-Peterburg, Biblya dlya vseh, 1995, p. 63.
7. Philippus Eveson, Originum Liber, Genesis EXPLICATA. Dorin Pantea, Varadini, Faclia, 2005, p. 207.
8. Richard R. Losch, Encyclopedic Dictionary of Biblical Characters, trans. Raluca Mirauia, Varadini, Casa Cartii, 2014, p. 61.
9. Silviu Tatu, Deus antiquitus locutus est per prophetas, Varadini, Societatea biblica din Romania, 2007, p. 56.
10. Silviu Tatu, Nova patria et magna natio, 2 ed, Varadini, Scriptum, Bucharest, Pleroma, 2019, p. 217.
11. Walter A. Elwell (Ed.), Evangelical Dictionarium Theologiae, trans. Varadinum, Christian Book, 2012, p. 684.
12. Walter A. Elwell (Ed.), Tyndale Bible Dictionary, trans. Russian. Rybakov O.A., Sankt- Peterburg, Biblya dlya Vseh, 2005, p.475.
13. Walter C. Kaiser Jr., Versus theologi veteris testamenti, trans. Dr. Otniel Vereș, Varadini, Faclia, 2014, p. 113.
14. William D. Barrick, Foedus Mosaicum, Acta Seminarii Magistri, X/2, Fall 1999, p. 218, n. 17, citatus a Cipriano Flavio Terinte, Notio Foederis in Veteri Testamento biblicae revelationis (II), in Pleroma, anno VII, n. IV, 2005, p. 32.
15. William Dyrness, Themes Veteris Testamenti Theologiae, trans. Ruben Ologeanu, Cluj- Napoca, Logos, 2010, p. 128.
16. William Sanford, Vetus Testamentum Survey, Michigan, Grand Rapids, 1989, p. 144.
17. William Sanford, Vetus Testamentum Survey, Michigan, Grand Rapids, 1989, p. 144.